

Jak ušetřit na zakázkách

HUPODÁŘSKÉ NOVINY

12. 12. 2011

Vladimíra
Glatzová

Dokud není jasné, kdo je konečným příjemcem peněz, jsou všechna technická vylepšení zadávání zakázek málo platná.

Třetím rokem po sobě si Česko pohoršilo v žebříčku vnímání korupce Transparency International. Mezi 183 hodnocenými státy jsme klesli na 57. místo. V kategorii nakládání s veřejnými penězi nás zase Světové ekonomické fórum řadí na 124. místo ze 142 hodnocených zemí, po boku Kamerunu, Ukrajiny a Mongolska. Zprávy hovoří jasně. Ke korupci dochází nejvíce při zadávání veřejných zakázek. Na ně přitom stát vydá ročně přes pět set miliard Kč. A právě v této oblasti svítá naděje na lepší časy. Pokud Senát zítřka schválí změny zákona o zadávání veřejných zakázek navrhované Nadačním fondem proti korupci, můžeme se dočkat transparentních soutěží.

V čem spočívají? Návrh jednak ruší výjimku, podle níž se řada povinností zákona nevztahuje na některé sektorové zadavatele, včetně ČEZ, ČEPS a DPP. Sněmovna tuto výjimku schválila, ač nemá sebemenší opodstatnění. Kauza kolem toků peněz za jízdenky na pražskou MHD do Karibiku a zpět mluví za vše.

Druhý návrh má za cíl zakázky zprůhlednit. Dokud není jasné, kdo je konečným příjemcem peněz, jsou všechna technická vylepšení jejich zadávání málo platná. Osoby, které ovlivňují rozhodování o vítězi, pak mohou dál přihrávat zakázky či subdodávky firmám, na nichž se podílí. Nikdo jim to nedokáže, ač je to často veřejným tajemstvím. Podle analýzy Z-Indexu je zisk dosahovaný v Česku na veřejných zakázkách společnostmi s anonymními vlastníky o 27 až 70 procent vyšší než zisk dosahovaný společnostmi s transparentní vlastnickou strukturou. Je to samo sebou?

Řešení doporučila vládě NERV letos v červnu. Spočívá v povinnosti vítěze zakázky důsledně rozkrýt celou

vlastnickou strukturu svou i svých subdodavatelů tak, aby bylo patrné, které fyzické osoby se na společnostech podílejí. Tato povinnost by umožnila zmanipulované soutěže napadnout, ale především by osoby s konfliktem zájmů od popsaných praktik odradila. Rozsvícená žárovka je nejlepším policistou.

Návrh zákona schválený sněmovnou ovšem toto doporučení NERV ignoruje. Jeho odpůrci tvrdí, že rozkrývání vlastnické struktury představuje přílišnou administrativní zátěž. Jistá zátěž to samozřejmě bude. Ve srovnání s celkovou administrativou, kterou musí projít každý uchazeč, tedy nejen vítěz, není však zásadní. Návrh Fondu obsahuje řadu výjimek tak, aby byl funkční a vítěze neomezil nadměrně.

Ale hlavně, je to břímně pouze pro vítěze, tedy pro toho, kdo čerpá veřejné prostředky. Požadovat, aby každý příjemce odhalil korporátní roušku a přiznal, kdo se za ní skrývá, je zcela legitimní. Zvláště v našem prostředí, kde má korupce hluboké kořeny. Chceme-li ji vymýtit, nemůžeme čekat procházku růžovým sadem. Bude to vyžadovat nepopulární opatření, která se občas dotknou i těch čestných.

Na druhé míse vah však leží ročně ušetřené desítky miliard z veřejných prostředků. Pokud novela zamezí manipulaci tendrů, budou z toho nakonec těžit i poctiví soutěžitelé, třebaže zatížení novou povinností. Pořád lepší zakázku vyhrát a muset rozkrývat vlastnickou strukturu, než nechat vyhrávat předem vybrané vítěze. Nemluvě o elementární důvěře v právo a spravedlnost, která se vinou korupce postupně vytrácí.

■ autorka je advokátka